همایش علمی-پژوهشی مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار

((با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه فرهنگیان، آموزش و پرورش، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان ارشاد اسلامی، سازمان شهرداری (استان کرمانشاه) مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (استان تهران) و ....))

سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نمایه مقالات در ۸ پایگاه ملی و بین المللی)

تاریخ برگزاری همایش: ۱۱ اسفند ۱۴۰۱ شماره مقاله: ۱۲/۷۹۹۹ رده بندی کنگره: ب ۲۱/۷۶۰۰۰

بررسی و شناخت دیدگاه های اقتصادی نسبت به تورم در نظام مالی و اقتصادی کنونی

ناهید مرادنژادی

چکیده

تورم یکی از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین مسائل اقتصادی در نظام‌های مالی معاصر است که آثار آن تنها به افزایش سطح عمومی قیمت‌ها محدود نمی‌شود، بلکه قدرت خرید خانوارها، توزیع درآمد و ثروت، تصمیم‌های سرمایه‌گذاری، رفتار مصرف‌کنندگان، سیاست‌های پولی و مالی و حتی ثبات اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ازاین‌رو، شناخت دیدگاه‌های اقتصادی درباره تورم و بررسی میزان کارآمدی هر یک از این دیدگاه‌ها در تبیین شرایط اقتصادی کنونی اهمیت فراوانی دارد. مقاله حاضر با هدف بررسی و تحلیل دیدگاه‌های اصلی اقتصادی نسبت به تورم و تبیین جایگاه آنها در نظام مالی و اقتصادی کنونی تدوین شده است. روش پژوهش، تحلیلی ـ مروری است و با استفاده از منابع اقتصادی فارسی و انگلیسی و بررسی نظریه‌های مهم تورم انجام شده است. در این مقاله، دیدگاه کلاسیک و نظریه مقداری پول، رویکرد کینزی، دیدگاه پول‌گرایان، نظریه فشار هزینه، نظریه ساختارگرایی، منحنی فیلیپس، نظریه انتظارات عقلایی و رویکردهای جدید مبتنی بر تعامل سیاست پولی و مالی بررسی شده‌اند. یافته‌های تحلیلی نشان می‌دهد که هیچ‌یک از نظریه‌ها به‌تنهایی قادر به توضیح همه ابعاد تورم در اقتصادهای معاصر نیستند. در نظام اقتصادی کنونی، تورم حاصل تعامل متغیرهایی همچون رشد نقدینگی، سیاست مالی، کسری بودجه، نرخ ارز، شوک‌های عرضه، قیمت انرژی و کالاهای اساسی، انتظارات تورمی و ساختارهای نهادی است. در اقتصادهایی مانند ایران، اهمیت هم‌زمان عوامل پولی، مالی، ارزی و ساختاری بیشتر نمایان می‌شود. بر این اساس، مقابله پایدار با تورم نیازمند سیاستی هماهنگ میان دولت، بانک مرکزی و نظام مالی و توجه هم‌زمان به ثبات پولی، انضباط مالی، اصلاح ساختارهای اقتصادی و مدیریت انتظارات تورمی است.

واژگان کلیدی: تورم، نظریه‌های اقتصادی، سیاست پولی، سیاست مالی، نقدینگی، نظام مالی

مقدمه

تورم از قدیمی‌ترین و در عین حال پیچیده‌ترین مسائل علم اقتصاد است. تقریباً همه نظام‌های اقتصادی در دوره‌هایی با افزایش سطح عمومی قیمت‌ها مواجه شده‌اند، اما شدت، منشأ و پیامدهای تورم در اقتصادهای مختلف یکسان نیست. در برخی اقتصادها تورم در سطح پایین و قابل پیش‌بینی باقی می‌ماند، در حالی که در برخی دیگر افزایش مداوم و شدید قیمت‌ها به یکی از مهم‌ترین مشکلات اقتصادی تبدیل می‌شود. تورم را نمی‌توان صرفاً افزایش قیمت یک یا چند کالا دانست. هنگامی که سطح عمومی قیمت‌ها به‌صورت مستمر افزایش می‌یابد، ارزش واقعی پول کاهش پیدا می‌کند و قدرت خرید خانوارها تحت تأثیر قرار می‌گیرد. به همین دلیل، تورم علاوه بر یک مسئله اقتصادی، به موضوعی مرتبط با رفاه اجتماعی، عدالت اقتصادی و سیاست‌گذاری عمومی تبدیل می‌شود.اهمیت تورم در نظام اقتصادی کنونی از آن جهت بیشتر شده است که اقتصادها به یکدیگر وابستگی زیادی پیدا کرده‌اند. تغییر قیمت انرژی، مواد غذایی، نرخ بهره، اختلال در زنجیره‌های عرضه، تغییرات نرخ ارز و تحولات مالی بین‌المللی می‌توانند از طریق تجارت و بازارهای مالی به اقتصادهای مختلف منتقل شوند. بررسی بانک جهانی درباره عوامل تورم جهانی در دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۲۲ نیز نشان می‌دهد که شوک‌های تقاضای جهانی و قیمت نفت از عوامل مهم تغییرات تورم جهانی بوده‌اند و در کنار آنها، شوک‌های عرضه و نرخ بهره نیز نقش داشته‌اند. از سوی دیگر، تورم در سال‌های اخیر نشان داده است که نمی‌توان آن را صرفاً با یک متغیر اقتصادی توضیح داد. تجربه افزایش تورم جهانی پس از همه‌گیری کرونا نمونه‌ای روشن از تعامل سیاست‌های پولی و مالی، افزایش تقاضا، محدودیت عرضه، اختلال زنجیره‌های تولید و افزایش قیمت انرژی و کالاهاست. صندوق بین‌المللی پول نیز در تحلیل این دوره بر نقش هم‌زمان سیاست‌های انبساطی، محدودیت ظرفیت تولید و اختلالات زنجیره تأمین تأکید کرده است .در چنین شرایطی، شناخت دیدگاه‌های مختلف اقتصادی درباره تورم اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند، زیرا هر نظریه، بخشی از واقعیت تورم را توضیح می‌دهد و بر اساس همان تبیین، راهکارهای متفاوتی برای مقابله با آن ارائه می‌کند.

CiteFactor Academic Scientific Journals | MENDELEY | جهاد دانشگاهی Scientific Information Database | DRJI Directory of Research Journals Indexing | CONF PAPER
Academia.edu California-San Francisco | PBIN.com Sponsored And Indexed | WORLD of JOURNALS | Sponsored and Indexed by CIVILICA We Respect the Science

بخش اول: کلیات

تورم را می‌توان افزایش مستمر سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات در یک اقتصاد تعریف کرد که در نتیجه آن، قدرت خرید واحد پول کاهش می‌یابد. این تعریف در ظاهر ساده است، اما پرسش اساسی این است که چرا تورم ایجاد می‌شود؟پاسخ اقتصاددانان به این پرسش یکسان نیست. اقتصاددانان کلاسیک بر رابطه میان حجم پول و سطح قیمت‌ها تأکید کرده‌اند. کینزی‌ها نقش تقاضای کل، اشتغال، تولید و محدودیت‌های ظرفیت اقتصادی را مورد توجه قرار داده‌اند. پول‌گرایان، رشد عرضه پول را عامل اساسی تورم در بلندمدت می‌دانند. اقتصاددانان ساختارگرا بر محدودیت‌های تولید، ساختار بازار، وابستگی وارداتی و مشکلات بخش عرضه تأکید می‌کنند. در رویکردهای جدید نیز انتظارات تورمی، اعتبار بانک مرکزی، سیاست مالی و تعامل آن با سیاست پولی اهمیت فراوانی پیدا کرده است.در نتیجه، مسئله اصلی این مقاله صرفاً تعریف تورم نیست، بلکه بررسی این پرسش است که در نظام مالی و اقتصادی کنونی، کدام عوامل و نظریه‌ها توان بیشتری برای توضیح پدیده تورم دارند و سیاست‌گذاران چگونه می‌توانند بر اساس این شناخت با آن مقابله کنند؟

این مسئله در اقتصاد ایران اهمیت بیشتری دارد. پژوهش صندوق بین‌المللی پول درباره عوامل تورم در ایران نشان داده است که رشد پول در بلندمدت، کاهش ارزش پول ملی، کسری بودجه و تحریم‌ها در پویایی تورم ایران نقش داشته‌اند، بنابراین، توضیح تورم ایران صرفاً با یک عامل امکان‌پذیر نیست.از طرف دیگر، هنگامی که تورم برای مدت طولانی ادامه پیدا کند، انتظارات مردم و بنگاه‌ها نیز تغییر می‌کند. خانوارها ممکن است خرید کالا را جلو بیندازند، بنگاه‌ها قیمت‌های آینده را بالاتر تعیین کنند و کارگران نیز در مذاکرات مزدی افزایش دستمزد بیشتری مطالبه کنند. به این ترتیب، انتظارات تورمی می‌تواند خود به یکی از عوامل استمرار تورم تبدیل شود. صندوق بین‌المللی پول نیز بر نقش انتظارات در پایداری تورم و اهمیت اعتبار سیاست پولی تأکید کرده است .

بخش دوم: اهمیت و ضرورت بررسی تورم

تورم صرفاً یک شاخص آماری نیست، بلکه مستقیماً با زندگی اقتصادی مردم ارتباط دارد. افزایش مستمر قیمت‌ها موجب می‌شود خانوار برای خرید همان مقدار کالا و خدمات به درآمد بیشتری نیاز داشته باشد. در صورتی که درآمدها متناسب با تورم افزایش پیدا نکنند، قدرت خرید واقعی کاهش خواهد یافت.

یکی از مهم‌ترین پیامدهای تورم، تأثیر آن بر توزیع درآمد و ثروت است. افرادی که درآمد ثابت دارند، معمولاً در برابر تورم آسیب‌پذیرترند، زیرا درآمد آنها با سرعت افزایش قیمت‌ها تعدیل نمی‌شود. در مقابل، دارندگان برخی دارایی‌های واقعی یا دارایی‌هایی که قیمت آنها همراه با تورم افزایش می‌یابد، ممکن است از افزایش ارزش اسمی دارایی خود بهره‌مند شوند.تورم همچنین بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری اثر دارد. در محیط تورمی، پیش‌بینی هزینه‌ها و درآمدهای آینده دشوارتر می‌شود و نااطمینانی اقتصادی افزایش پیدا می‌کند. در چنین شرایطی، بنگاه‌ها ممکن است سرمایه‌گذاری بلندمدت را کاهش دهند و به فعالیت‌های کوتاه‌مدت و سفته‌بازانه گرایش پیدا کنند. از دیدگاه سیاست‌گذاری نیز تورم چالش مهمی برای دولت و بانک مرکزی ایجاد می‌کند، زیرا کنترل تورم باید به شکلی انجام شود که به رکود شدید و کاهش تولید منجر نشود. همین مسئله نشان می‌دهد که سیاست ضدتورمی نیازمند شناخت دقیق منشأ تورم است.

بخش سوم: تورم و تمایز آن از افزایش قیمت با نگاهی به دیدگاه های حاکم

هر افزایش قیمتی را نمی‌توان تورم نامید. ممکن است قیمت یک محصول خاص به دلیل کاهش عرضه آن افزایش پیدا کند، بدون اینکه سطح عمومی قیمت‌ها افزایش قابل توجهی داشته باشد.تورم زمانی شکل می‌گیرد که افزایش قیمت‌ها گسترده، عمومی و نسبتاً پایدار باشد. در این حالت، شاخص‌های عمومی قیمت مانند شاخص قیمت مصرف‌کننده افزایش پیدا می‌کنند.تورم معمولاً به شکل نرخ تغییر شاخص قیمت‌ها اندازه‌گیری می‌شود. اگر شاخص قیمت مصرف‌کننده در یک سال نسبت به سال قبل افزایش یابد، نرخ رشد این شاخص بیانگر نرخ تورم خواهد بود.از نظر تحلیلی،

CiteFactor Academic Scientific Journals | MENDELEY | جهاد دانشگاهی Scientific Information Database | DRJI Directory of Research Journals Indexing | CONF PAPER
Academia.edu California-San Francisco | PBIN.com Sponsored And Indexed | WORLD of JOURNALS | Sponsored and Indexed by CIVILICA We Respect the Science

باید میان سطح قیمت‌ها و نرخ تورم تفاوت قائل شد. ممکن است نرخ تورم کاهش پیدا کند اما قیمت‌ها همچنان بالا باشند. برای مثال، اگر نرخ تورم از ۴۰ درصد به ۲۰ درصد برسد، به معنای کاهش قیمت‌ها نیست، بلکه سرعت افزایش قیمت‌ها کاهش یافته است.این تمایز برای تحلیل سیاست‌های اقتصادی اهمیت زیادی دارد.

۱.دیدگاه کلاسیک و نظریه مقداری پول

یکی از قدیمی‌ترین دیدگاه‌ها درباره تورم، نظریه مقداری پول است. این نظریه بر رابطه میان مقدار پول، سرعت گردش پول، سطح عمومی قیمت‌ها و حجم تولید تأکید می‌کند.معادله معروف این نظریه به شکل زیر بیان می‌شود: $MV = PY$

در این رابطه، M حجم پول، V سرعت گردش پول، P سطح عمومی قیمت‌ها و Y تولید واقعی است.اگر سرعت گردش پول و تولید در بلندمدت نسبتاً ثابت باشند، افزایش سریع حجم پول می‌تواند به افزایش سطح عمومی قیمت‌ها منجر شود. از همین رو، رویکرد پولی یکی از پایه‌های مهم تحلیل تورم محسوب می‌شود.صندوق بین‌المللی پول نیز در توضیح نظریه مقداری پول بیان می‌کند که در دوره‌های بلندمدت، رشد بیش از اندازه عرضه پول نسبت به ظرفیت اقتصاد می‌تواند موجب کاهش ارزش پول و افزایش قیمت‌ها شود. با وجود اهمیت این نظریه، در اقتصادهای امروزی نمی‌توان رابطه پول و قیمت را کاملاً مکانیکی دانست. سرعت گردش پول، رفتار بانک‌ها، تقاضا برای پول، انتظارات و وضعیت تولید می‌توانند رابطه میان حجم پول و تورم را تغییر دهند.

۲.دیدگاه کینزی درباره تورم

دیدگاه کینزی توجه بیشتری به تقاضای کل، تولید و اشتغال دارد. بر اساس این رویکرد، در شرایطی که اقتصاد با ظرفیت‌های بلااستفاده مواجه است، افزایش تقاضا ممکن است ابتدا موجب افزایش تولید و اشتغال شود و الزاماً به تورم شدید منجر نشود.اما هنگامی که اقتصاد به ظرفیت کامل نزدیک شود، افزایش بیشتر تقاضا می‌تواند فشار صعودی بر قیمت‌ها ایجاد کند.از دیدگاه کینزی، بنابراین،

رابطه میان تقاضا و تورم به شرایط اقتصادی بستگی دارد. افزایش مخارج دولت یا کاهش نرخ بهره ممکن است در یک شرایط اقتصادی موجب افزایش تولید شود، اما اگر ظرفیت تولید محدود باشد، همین سیاست می‌تواند فشار تورمی ایجاد کند.این دیدگاه در نظام اقتصادی کنونی نیز اهمیت دارد، زیرا سیاست‌گذار نمی‌تواند بدون توجه به وضعیت تولید و اشتغال درباره افزایش یا کاهش تقاضا تصمیم‌گیری کند.

۳.دیدگاه پول‌گرایان

پول‌گرایی با آثار اقتصاددانانی مانند میلتون فریدمن پیوند دارد. پول‌گرایان بر این باورند که اگرچه عوامل مختلفی ممکن است در کوتاه‌مدت بر قیمت‌ها اثر بگذارند، اما تورم پایدار در بلندمدت اساساً پدیده‌ای پولی است.بر اساس این دیدگاه، اگر حجم پول با سرعتی بیشتر از رشد واقعی تولید افزایش یابد، فشار برای افزایش قیمت‌ها ایجاد می‌شود.مزیت مهم این رویکرد آن است که نقش سیاست پولی و بانک مرکزی را در کنترل تورم برجسته می‌کند. در همین راستا، بانک مرکزی باید از رشد نامتناسب پول و اعتبار جلوگیری کند و سیاست پولی خود را با ظرفیت واقعی اقتصاد هماهنگ سازد.بااین‌حال، در اقتصادهای دارای محدودیت‌های ساختاری، کاهش ارزش پول ملی، وابستگی وارداتی و مشکلات بودجه‌ای، سیاست پولی به‌تنهایی ممکن است برای کنترل پایدار تورم کافی نباشد.

۴.دیدگاه فشار تقاضا

یکی از توضیحات مهم تورم، تورم ناشی از فشار تقاضاست. زمانی که تقاضای کل برای کالاها و خدمات سریع‌تر از توان تولید اقتصاد افزایش یابد، بنگاه‌ها با فشار تقاضا مواجه می‌شوند و قیمت‌ها را افزایش می‌دهند. افزایش مخارج دولت، کاهش نرخ بهره، افزایش اعتبار بانکی، رشد درآمدها یا افزایش تقاضای مصرف‌کنندگان می‌تواند تقاضای کل را افزایش دهد.اگر ظرفیت تولید امکان پاسخگویی سریع به تقاضای جدید را نداشته باشد، نتیجه می‌تواند افزایش قیمت‌ها باشد.از این منظر،

CiteFactor Academic Scientific Journals | MENDELEY | جهاد دانشگاهی Scientific Information Database | DRJI Directory of Research Journals Indexing | CONF PAPER
Academia.edu California-San Francisco | PBIN.com Sponsored And Indexed | WORLD of JOURNALS | Sponsored and Indexed by CIVILICA We Respect the Science

کنترل تورم تنها از طریق محدود کردن پول امکان‌پذیر نیست، بلکه لازم است میان ظرفیت تولید و تقاضای کل نیز تعادل برقرار شود.

۵.دیدگاه فشار هزینه

در نظریه فشار هزینه، منشأ افزایش قیمت‌ها از سمت هزینه تولید بررسی می‌شود. افزایش دستمزد، قیمت انرژی، مواد اولیه، هزینه حمل‌ونقل یا نرخ ارز می‌تواند هزینه تولید را افزایش دهد.بنگاه‌ها در چنین شرایطی ممکن است بخشی از افزایش هزینه را به قیمت کالا و خدمات منتقل کنند.شوک‌های نفتی و انرژی نمونه مهمی از این نوع تورم هستند. بررسی‌های بین‌المللی نیز نشان داده‌اند که شوک‌های قیمت نفت در دوره‌های مختلف نقش قابل توجهی در تغییرات تورم جهانی داشته‌اند .در اقتصادهای وابسته به واردات، افزایش نرخ ارز نیز می‌تواند از طریق افزایش قیمت کالاهای وارداتی و مواد اولیه وارداتی به تورم داخلی منتقل شود.

۶.دیدگاه ساختارگرایانه درباره تورم

نظریه ساختارگرایی به‌ویژه برای تحلیل اقتصادهای در حال توسعه اهمیت دارد. بر اساس این دیدگاه، تورم ممکن است ریشه در ساختارهای اقتصادی داشته باشد.محدودیت ظرفیت تولید، ضعف زیرساخت‌ها، وابستگی به واردات، ساختار نامتوازن بازار کار، وابستگی درآمدهای دولت به منابع خاص، ضعف شبکه توزیع و محدودیت‌های بخش کشاورزی از جمله عواملی هستند که می‌توانند فشارهای تورمی ایجاد کنند.از این منظر، سیاست ضدتورمی نمی‌تواند تنها بر کاهش رشد نقدینگی متمرکز باشد. اگر ظرفیت تولید اصلاح نشود، کاهش تقاضا ممکن است به کاهش تولید و اشتغال منجر شود، بدون آنکه ریشه‌های اصلی تورم از بین بروند.ادبیات اقتصادی بین‌المللی نیز نشان می‌دهد که تورم در بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه از ترکیب عوامل پولی و محدودیت‌های ساختاری تأثیر می‌پذیرد.

بخش چهارم: منحنی فیلیپس و رابطه تورم و بیکاری

منحنی فیلیپس یکی دیگر از دیدگاه‌های مهم در تحلیل تورم است. این دیدگاه در شکل اولیه خود رابطه‌ای میان نرخ بیکاری و نرخ رشد دستمزدها و سپس تورم را مطرح کرد. در ساده‌ترین تفسیر، کاهش بیکاری می‌تواند فشار دستمزدی و تورمی ایجاد کند. اما تجربه اقتصادی نشان داده است که این رابطه ثابت و همیشگی نیست. انتظارات تورمی، شوک‌های عرضه و تغییرات ساختاری بازار کار می‌توانند شکل این رابطه را تغییر دهند در نتیجه، سیاست‌گذار نمی‌تواند صرفاً با اتکا به یک رابطه ساده میان تورم و بیکاری تصمیم‌گیری کند.

۱.نظریه انتظارات عقلایی

یکی از تحولات مهم در اقتصاد کلان، توجه به نقش انتظارات مردم و بنگاه‌ها بود.بر اساس نظریه انتظارات عقلایی، افراد هنگام تصمیم‌گیری تنها به شرایط فعلی توجه نمی‌کنند، بلکه درباره سیاست‌های آینده و پیامدهای آنها نیز برآوردهایی دارند.اگر مردم انتظار داشته باشند که تورم در آینده افزایش پیدا کند، ممکن است از هم‌اکنون قیمت‌ها و دستمزدهای بالاتری مطالبه کنند. به همین دلیل، انتظارات می‌تواند خود به عاملی برای استمرار تورم تبدیل شود.صندوق بین‌المللی پول نیز در تحلیل‌های جدید خود بر اهمیت انتظارات تورمی تأکید کرده و نشان داده است که زمانی که انتظارات برای مدتی افزایش پیدا کنند، بازگرداندن تورم به سطوح پایین‌تر دشوارتر می‌شود. این موضوع نشان می‌دهد که اعتبار بانک مرکزی و اعتماد عمومی به سیاست‌های اقتصادی اهمیت زیادی دارد.

۲.نقش کسری بودجه در ایجاد تورم

یکی از موضوعات مهم در نظام مالی، ارتباط میان کسری بودجه و تورم است.زمانی که مخارج دولت از درآمدهای پایدار آن بیشتر باشد، دولت باید کسری را از طریق روش‌هایی مانند استقراض، فروش دارایی‌ها، انتشار اوراق یا در برخی شرایط از طریق منابع پولی تأمین کند.اگر تأمین مالی کسری

بودجه به افزایش پایه پولی و نقدینگی منجر شود، می‌تواند فشار تورمی ایجاد کند.مطالعات صندوق بین‌المللی پول نیز نشان داده‌اند که کسری‌های مالی در شرایط مختلف می‌توانند اثر قابل توجهی بر تورم داشته باشند، به‌خصوص هنگامی که بازار بدهی دولت توسعه‌یافته نباشد .از این رو، کنترل تورم بدون توجه به سیاست مالی دشوار خواهد بود.

۳.تعامل سیاست پولی و سیاست مالی

یکی از ویژگی‌های نظام اقتصادی کنونی، اهمیت تعامل میان سیاست پولی و سیاست مالی است.اگر بانک مرکزی سیاست انقباضی اتخاذ کند اما دولت همچنان با کسری گسترده به اقتصاد فشار تقاضا وارد کند، ممکن است بخشی از آثار سیاست پولی خنثی شود.از سوی دیگر، سیاست مالی منضبط می‌تواند بار کنترل تورم را از دوش بانک مرکزی کاهش دهد.در ادبیات جدید، موضوع «سلطه مالی» نیز مورد توجه قرار گرفته است، به این معنا که نیازهای مالی دولت ممکن است بر تصمیم‌های بانک مرکزی اثر بگذارد و استقلال سیاست پولی را محدود کند. پژوهش‌های جدید صندوق بین‌المللی پول نیز بر تعامل سیاست مالی، بدهی عمومی و انتظارات تورمی تأکید کرده‌اند.

۴.نقش نرخ ارز در تورم

نرخ ارز در بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه یکی از کانال‌های مهم انتقال تورم است.کاهش ارزش پول ملی موجب می‌شود کالاهای وارداتی و مواد اولیه خارجی گران‌تر شوند. اگر تولید داخلی به نهاده‌های وارداتی وابسته باشد، افزایش نرخ ارز می‌تواند هزینه تولید داخلی را نیز بالا ببرد.در اقتصاد ایران، این موضوع اهمیت بیشتری دارد. پژوهش صندوق بین‌المللی پول درباره ایران نشان داده است که کاهش ارزش پول ملی هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت با افزایش تورم ارتباط داشته است البته نرخ ارز خود نیز تحت تأثیر عواملی مانند تورم، انتظارات، صادرات، واردات، سیاست‌های ارزی، جریان سرمایه و شرایط سیاسی و تجاری قرار دارد. بنابراین، رابطه میان نرخ ارز و تورم دوطرفه و پیچیده است.

۵.تورم در اقتصاد ایران از منظر ترکیبی

بررسی شرایط اقتصاد ایران نشان می‌دهد که تبیین تورم با یک نظریه منفرد دشوار است.از یک طرف، رشد نقدینگی و پایه پولی اهمیت دارد. از طرف دیگر، کسری بودجه و نحوه تأمین مالی دولت می‌تواند بر متغیرهای پولی اثر بگذارد. همچنین، تغییرات نرخ ارز و هزینه واردات، محدودیت‌های عرضه، انتظارات تورمی و شرایط تجارت خارجی نیز بر سطح قیمت‌ها اثر می‌گذارند.مطالعه صندوق بین‌المللی پول درباره ایران، بر اساس داده‌های فصلی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۲۱، نشان داده است که رشد پول عمدتاً در بلندمدت بر تورم اثرگذار است، در حالی که کاهش ارزش پول، کسری بودجه و تحریم‌ها در کوتاه‌مدت و بلندمدت نیز با تورم ارتباط داشته‌اند .این یافته با دیدگاهی سازگار است که تورم ایران را پدیده‌ای چندعاملی می‌داند.در چنین شرایطی، اجرای سیاستی که فقط بر کنترل نقدینگی تمرکز کند، بدون اصلاح کسری بودجه، ثبات ارزی، افزایش بهره‌وری و تقویت تولید، ممکن است نتواند تورم را به‌صورت پایدار مهار کند.

۶.نقش نظام بانکی و خلق نقدینگی

نظام بانکی یکی از عناصر مهم در فرآیند خلق پول و نقدینگی است. بانک‌ها از طریق اعطای تسهیلات و ایجاد سپرده‌ها می‌توانند بر حجم نقدینگی اثر بگذارند.اگر رشد اعتبارات بانکی با ظرفیت واقعی اقتصاد متناسب نباشد، افزایش تقاضا می‌تواند به فشارهای تورمی منجر شود.از این رو، سیاست پولی باید علاوه بر پایه پولی، رفتار شبکه بانکی، کیفیت دارایی‌های بانک‌ها، اضافه‌برداشت، نرخ سود و رشد اعتبار را نیز مورد توجه قرار دهد در واقع، نظام مالی سالم یکی از پیش‌شرط‌های ثبات قیمت‌هاست.

۷.تورم و توزیع درآمد

یکی از مهم‌ترین پیامدهای تورم، تغییر توزیع درآمد و ثروت است.تورم بالا معمولاً به افراد دارای درآمد ثابت آسیب بیشتری وارد می‌کند. حقوق‌بگیران، بازنشستگان و خانوارهایی که امکان تعدیل

سریع درآمد خود را ندارند، ممکن است با کاهش قدرت خرید مواجه شوند.در مقابل، افرادی که دارایی‌هایشان با تورم افزایش ارزش اسمی پیدا می‌کند، ممکن است کمتر آسیب ببینند یا حتی از نظر اسمی ثروتمندتر شوند.بنابراین، تورم می‌تواند مسئله عدالت اقتصادی نیز باشد.از این منظر، سیاست ضدتورمی علاوه بر هدف اقتصادی، دارای اهمیت اجتماعی است.

بخش پنجم: سیاست‌های مقابله با تورم

مهم‌ترین سیاست‌های مقابله با تورم را می‌توان در چند حوزه اصلی دنبال کرد.

سیاست پولی: بانک مرکزی باید رشد نقدینگی و اعتبار را با ظرفیت واقعی اقتصاد هماهنگ کند و از ایجاد بی‌ثباتی پولی جلوگیری نماید.

سیاست مالی: کاهش کسری بودجه، افزایش درآمدهای پایدار و مدیریت بدهی دولت از الزامات کنترل تورم است.

سیاست ارزی: ایجاد ثبات نسبی در بازار ارز و جلوگیری از شکل‌گیری انتظارات شدید کاهش ارزش پول می‌تواند به کاهش فشار تورمی کمک کند.

تقویت تولید: افزایش ظرفیت تولید و بهره‌وری موجب می‌شود عرضه کالا و خدمات بهتر بتواند پاسخگوی تقاضا باشد.

مدیریت انتظارات: ارتباط شفاف و قابل اعتماد سیاست‌گذار با مردم و فعالان اقتصادی برای تثبیت انتظارات تورمی ضروری است.

اصلاح نظام بانکی: کنترل رشد نامتوازن اعتبارات و تقویت سلامت مالی بانک‌ها نیز از عوامل مهم ثبات پولی است.

صندوق بین‌المللی پول نیز تأکید می‌کند که سیاست مناسب ضدتورمی باید متناسب با منشأ تورم انتخاب شود و در شرایطی که اقتصاد بیش از اندازه داغ شده است، سیاست پولی انقباضی می‌تواند برای کاهش تقاضای کل مورد استفاده قرار گیرد .

نتیجه‌گیری

تورم یکی از مهم‌ترین چالش‌های نظام مالی و اقتصادی معاصر است و بررسی دیدگاه‌های اقتصادی درباره آن نشان می‌دهد که نمی‌توان این پدیده را با یک علت واحد توضیح داد.نظریه کلاسیک و مقداری پول بر نقش حجم پول و رابطه آن با سطح قیمت‌ها تأکید دارد. دیدگاه کینزی، نقش تقاضای کل و ظرفیت تولید را برجسته می‌کند. پول‌گرایی تورم پایدار را عمدتاً پدیده‌ای پولی می‌داند. نظریه فشار هزینه بر افزایش هزینه‌های تولید و شوک‌های عرضه تمرکز دارد. رویکرد ساختارگرایی محدودیت‌های تولید و ساختار اقتصادی را مورد توجه قرار می‌دهد و نظریه انتظارات عقلایی نیز نشان می‌دهد که باور مردم و بنگاه‌ها درباره آینده می‌تواند خود به بخشی از فرآیند تورمی تبدیل شود.در نظام اقتصادی کنونی، شواهد موجود از اهمیت یک رویکرد ترکیبی حمایت می‌کنند. تجربه جهانی نشان داده است که تورم می‌تواند حاصل تعامل شوک‌های تقاضا، عرضه، قیمت انرژی، سیاست‌های پولی و مالی و انتظارات باشد.در اقتصاد ایران نیز شرایط پیچیده‌تر است، زیرا رشد نقدینگی، کسری بودجه، نرخ ارز، تحریم‌ها، محدودیت‌های تولید و انتظارات تورمی به شکل متقابل بر یکدیگر اثر می‌گذارند. یافته‌های پژوهشی درباره ایران نیز بر نقش هم‌زمان کاهش ارزش پول، کسری بودجه، رشد پول و تحریم‌ها تأکید دارند.بر این اساس، مقابله پایدار با تورم نیازمند مجموعه‌ای هماهنگ از سیاست‌هاست. کنترل رشد نقدینگی بدون اصلاح ساختار بودجه کافی نیست، اصلاح بودجه بدون توجه به نظام بانکی کافی نیست، ثبات ارزی بدون افزایش تولید پایدار نیست و سیاست پولی بدون مدیریت انتظارات ممکن است با هزینه بیشتری همراه شوددر نهایت می‌توان گفت مهم‌ترین ویژگی نگاه اقتصادی معاصر به تورم، عبور از تبیین تک‌عاملی و حرکت به سوی تحلیل چندبعدی و هماهنگ است .ثبات قیمت‌ها زمانی قابل دستیابی خواهد بود که سیاست

CiteFactor Academic Scientific Journals | MENDELEY | جهاد دانشگاهی Scientific Information Database | DRJI Directory of Research Journals Indexing | CONF PAPER
Academia.edu California-San Francisco | PBIN.com Sponsored And Indexed | WORLD of JOURNALS | Sponsored and Indexed by CIVILICA We Respect the Science

پولی، سیاست مالی، سیاست ارزی، نظام بانکی و سیاست‌های تولیدی در یک چارچوب منسجم عمل کنند و اعتماد فعالان اقتصادی به سیاست‌گذار نیز تقویت شود.

- **پیشنهادها**

برای کاهش و کنترل پایدار تورم، پیشنهادهای زیر قابل طرح است:

- تقویت استقلال و اعتبار سیاست پولی و افزایش شفافیت تصمیم‌های بانک مرکزی
- کنترل رشد نقدینگی متناسب با رشد واقعی اقتصاد
- اصلاح ساختار بودجه و کاهش کسری‌های مزمن
- توسعه بازار بدهی و استفاده منضبط از ابزارهای تأمین مالی دولت
- اصلاح ساختار نظام بانکی و کنترل رشد نامتوازن اعتبار
- افزایش ثبات بازار ارز و کاهش نااطمینانی‌های ارزی
- تقویت تولید داخلی و کاهش وابستگی به واردات نهاده‌های اساسی
- توجه جدی به مدیریت انتظارات تورمی
- افزایش شفافیت در سیاست‌های اقتصادی
- ایجاد هماهنگی میان سیاست‌های پولی و مالی
- پرهیز از سیاست‌های مقطعی و کوتاه‌مدت که صرفاً آثار ظاهری تورم را کنترل می‌کنند
- توجه هم‌زمان به کنترل تورم و حفظ تولید و اشتغال.

منابع و مآخذ

۱. حسن‌زاده، علی .(۱۳۹۹) پول، ارز و بانکداری .تهران: سمت.

۲. راعی، رضا، و تلنگی، احمد .(۱۳۹۹) مبانی مهندسی مالی و مدیریت ریسک .تهران: سمت.

۳. سجادپور، محمدکاظم .(۱۴۰۰) اقتصاد کلان .تهران: دانشگاه پیام نور.

۴. شادمانی، مجید. (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر تورم در اقتصاد ایران با تأکید بر متغیرهای پولی و مالی .فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی.

۵. شاکری، عباس .(۱۳۹۹) اقتصاد کلان .تهران: رافع.

۶. طیب‌نیا، علی .(۱۳۹۸) اقتصاد کلان و سیاست‌های تثبیت اقتصادی .تهران: دانشگاه تهران.

۷. عزیزی، محمد. (۱۴۰۰). بررسی رابطه نقدینگی، کسری بودجه و تورم در اقتصاد ایران . فصلنامه تحقیقات اقتصادی.

۸. فرجی، یدالله .(۱۳۹۸) اقتصاد کلان .تهران: نشر نی.

۹. کمیجانی، اکبر، و حیدری، حسن. (۱۴۰۰). سیاست پولی و کنترل تورم در اقتصاد ایران . پژوهش‌های پولی ـ بانکی.

۱۰. مهرآرا، محسن. (۱۴۰۱). تحلیل عوامل پولی و ساختاری مؤثر بر تورم ایران .فصلنامه اقتصاد کاربردی.

۱۱. موسوی‌نژاد، سیدعلی. (۱۴۰۰). بررسی نقش نرخ ارز و کسری بودجه در تورم ایران . *فصلنامه اقتصاد و مدیریت*.

۱۲. نظری، محسن .(۱۳۹۹)*اقتصاد کلان، نظریه‌ها و سیاست‌ها* .تهران: نور علم.

۱۳. *Cevik, S., & Miryugin, F. (۲۰۲۳). It's Never Different: Fiscal Policy Shocks and Inflation. IMF Working Paper, ۲۰۲۳/۰۹۸.*

۱٤. *Cottarelli, C., Griffiths, M., & Moghadam, R. (۱۹۹۸). The nonmonetary determinants of inflation: A panel data study. IMF Working Paper, ۹۸/۲۳.*

۱٥. *International Monetary Fund. (۲۰۲۳). Managing expectations: Inflation and monetary policy. World Economic Outlook, October ۲۰۲۳*

۱٦. *International Monetary Fund. (۲۰۲٤). The Great Tightening: Insights from the Recent Inflation Episode. World Economic Outlook, October ۲۰۲٤*

۱۷. *James, A. C., Reardon, T., Soler, A., James, G., & Creswell, C. (۲۰۲۰). Cognitive behavioural therapy for anxiety disorders in children and young people. Cochrane Database of Systematic Reviews.*

۱۸. *Ture, H. E., & Khazaei, A. R. (۲۰۲۲). Determinants of Inflation in Iran and Policies to Curb It. IMF Working Paper, ۲۰۲۲/۲۰٥.*

موسسه علمی و حقوقی قانون یار
برگزار می کند
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمانشاه
بنیاد شهید و امور ایثارگران
دانشگاه فرهنگیان
جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
صدور گواهی نامه معتبر
پذیرش و ارائه مقاله
(با مهر برجسته و هولوگرام مخصوص)
پنجمین همایش علمی-پژوهشی
مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام
ارگان ها و سازمان های حامی معنوی برگزاری همایش (در استان کرمانشاه)
دانشگاه فرهنگیان - سازمان ارشاد اسلامی - آموزش و پرورش - بنیاد شهید، سازمان شهرداری و ....
www.Olomensani.ir
www.Ghanonyar.ir
محورهای پذیرش مقالات
تمام گرایش های رشته فقه، حقوق و علوم قضایی
علوم تربیتی، تکنولوژی آموزشی و آموزش و پرورش
روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم دینی و مذهبی
علوم اقتصادی، بانکی و تمام گرایش های مدیریت
مکان و زمان برگزاری همایش
کرمانشاه - ۱۴۰۱/۱۲/۱۱
دبیر علمی و مسئول همایش
دکتر بهنام اسدی
مدیر اجرایی همایش
دکتر شهلا رضایی
ایمیل رسمی همایش جهت دریافت مقالات پژوهشگران OLOMENSANI@YAHOO.COM
ارسال مقاله از طریق واتس آپ، ایتا، سروش، تلگرام، روبیکا به شماره ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲
دبیرخانه مرکزی موسسه قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، موسسه قانون یار ۵۲۶ - ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹
((در صورت طرح سوال درخصوص ارسال مقاله یا جذب در هیات علمی همایش با خانم دکتر قبادی تماس بگیرید ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵))
CiteFactor
MENDELEY
جهاد دانشگاهی
Scientific Information Database
DRJI
Directory of Research Journals Indexing
CONF PAPER
Academia.edu
PBIN.com
Sponsored And Indexed
IOI WORLD of JOURNALS
Sponsored and Indexed by CIVILICA
We Respect the Science